

Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

Τόμ. 2014, Αρ. 1 (2014)

Σύγχρονες αναζητήσεις της Ειδικής Αγωγής στην Ελλάδα: Πρακτικά 4ου Πανελληνίου Συνεδρίου Επιστημών Εκπαίδευσης

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ Π.Τ.Δ.Ε.
ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

4^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας
20-22 ΙΟΥΝΙΟΥ 2014

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2016

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

Παπαδόπουλος Γιάννης

Πολυχρονόπουλου Σταυρούλα

Μισασιτά Αγγελική

ISSN: 2529-1157

ΑΘΗΝΑ

**Ο Εθελοντισμός εν μέσω οικονομικής κρίσης.
Αναξιοποίητη πηγή προσφοράς στην Εκπαίδευση
και την Ειδική Αγωγή.**

Μαρία Οικονόμου, Αικατερίνη Κονιδάρη

doi: [10.12681/edusc.300](https://doi.org/10.12681/edusc.300)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Οικονόμου Μ., & Κονιδάρη Α. (2016). Ο Εθελοντισμός εν μέσω οικονομικής κρίσης. Αναξιοποίητη πηγή προσφοράς στην Εκπαίδευση και την Ειδική Αγωγή. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης, 2014(1)*, 224–241. <https://doi.org/10.12681/edusc.300>

Ο Εθελοντισμός εν μέσω οικονομικής κρίσης. Αναξιοποίητη πηγή προσφοράς στην Εκπαίδευση και την Ειδική Αγωγή.

Κονιδάρη Αικατερίνη
Π06 Αγγλικής Φιλολογίας

aikaterini.konidari@gmail.com

Οικονόμου Μαρία
Ψυχολόγος

mecoxatzi@gmail.com

Περίληψη

Ο Εθελοντισμός έρχεται στο προσκήνιο λόγω οικονομικής κρίσης. Ποιά η ευθύνη και το όραμα του εθελοντή; Πώς η Τοπική Αυτοδιοίκηση θα μπορούσε να τον αξιοποιήσει; Ο Εθελοντισμός ως κορυφαία εκδήλωση της δημοκρατίας, στην Ευρώπη, δείχνει να κατέχει σημαντική θέση στο κοινωνικό γίγνεσθαι, αφού σύμφωνα με έρευνες ένα αξιοσημείωτο ποσοστό πολιτών δραστηριοποιείται σε ποικίλους Οργανισμούς. Αντίθετα, στη χώρα μας δεν φαίνεται να υπάρχει μεγάλη συμμετοχή σε εθελοντικές δραστηριότητες είτε στο πλαίσιο του τυπικού είτε του άτυπου εθελοντισμού. Επίσης τα τελευταία χρόνια, η Ειδική Αγωγή άρχισε να απασχολεί έντονα την κοινωνία, εξαιτίας του ολοένα αυξανόμενου αριθμού ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Αναπόφευκτα, οι αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης επηρεάζουν τις τροπολογίες νόμων που απαιτείται να θεσπιστούν σε εθνικό πλαίσιο όσον αφορά στην εκπαίδευση ατόμων που χρήζουν Ειδικής Αγωγής. Πρόσφατα, παρατηρήθηκαν ψήγματα κοινωνικής ευθύνης και συνειδητοποίησης της προώθησης του ουσιαστικού ρόλου που κατέχει ο εθελοντισμός. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση δίνει κάποια ελπιδοφόρα μηνύματα για κοινωνικές υπηρεσίες σχετικές με ευπαθείς ομάδες. Είναι εύλογο απορίας κατά πόσο αξιόλογες εθελοντικές δράσεις, σχετικές με την εκπαίδευση ατόμων με δυσκολίες, είναι επαρκείς και κυρίως καταρτισμένες, ώστε να περισσεύουν οι ποικίλες βελτιωτικές παρεμβάσεις. Ο Εθελοντισμός και η εκπαίδευση πρέπει να είναι δρόμοι παράλληλοι, που οδηγούν με ταχύτερους ρυθμούς στην πρόοδο της κοινωνίας.

Λέξεις κλειδιά: Ένταξη, Ειδική Αγωγή, Αναπηρία, Εθελοντισμός, ΟΤΑ, Κοινωνική Αλληλεγγύη.

Abstract

Volunteering comes to the fore because of the economic crisis. Which is the responsibility and the vision of the volunteers? How could local authorities optimize and reinforce the work of volunteer groups? Volunteering, a top form of democracy in Europe seems to hold a primary position in the social self, since a significant percentage of citizens, according to surveys, plays an active role in a wide range of Organizations. In contrast, in our country, an important participation in voluntary activities does not seem to be the case neither in the typical nor in the atypical volunteering. Moreover, during the last years, the society has started dealing with Special Education intensively because of the ever-increasing number of people with Special Educational Needs. Inevitably, the decisions of the European Union influence the amendments of the laws that have to be put into force on a national framework regarding education especially those that require Special Education. Recently, tiny pieces of social responsibility as well as realization of the promotion of the substantial role that volunteering holds. The Local Authorities sends some hopeful messages about social services related to vulnerable groups. It is worth wondering, up to what extend, significant voluntary attempts, related to the education of people with disabilities, are adequate but mainly qualified so that a wide range of interventions aiming at their improvement are superfluous. Volunteering and Education should be parallel routes, leading to the progress of the society at rapid rate.

Key words: Inclusion, Special Education, Disability, Volunteering, Local Authorities, Solidarity.

Ειδική Αγωγή ή Ένταξη;

Το 1994 στη Σαλαμάνκα της Ισπανίας, 92 χώρες και 25 διεθνείς οργανισμοί συμφώνησαν σε ένα κοινό στόχο: την 'Εκπαίδευση για όλους'. Βασική στρατηγική η 'ενταξιακή εκπαίδευση' και σκοπός η συνύπαρξη όλων των παιδιών στο σχολείο και ιδιαίτερα εκείνων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Όλες οι χώρες κλήθηκαν να υιοθετήσουν τις βασικές αρχές της Διακήρυξης, να συνεργαστούν και να εργαστούν για την 'εκπαίδευση για όλους', ώστε να γίνουν τα σχολεία εκπαιδευτικά πιο αποτελεσματικά. (UNESCO, 1994)

Από την άλλη, από τις αρχές του προηγούμενου αιώνα και κυρίως μετά το Β' Παγκόσμιο πόλεμο με τη γενίκευση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης 'η αξία της μάθησης υπερτονίστηκε και συνδέθηκε με την παραγωγικότητα και την κοινωνική επιτυχία του ατόμου' (Τζουριάδου, 1990, σ. 14). Την ίδια στιγμή οι παγκόσμιες Διακηρύξεις των δικαιωμάτων του παιδιού (1959), των δικαιωμάτων των ανάπηρων ατόμων (1975) και της Σαλαμάνκα κινητοποίησαν τους γονείς παιδιών με αναπηρία να διεκδικήσουν το δικαίωμα των παιδιών τους στην εκπαίδευση και κατ' επέκταση στο 'γενικό'¹ σχολείο της γειτονιάς. Ταυτόχρονα, με την συνεχή ενημέρωση και πληροφόρηση του κοινού για θέματα που αφορούν τα άτομα με αναπηρία, οι στάσεις και οι αντιλήψεις της κοινωνίας έχουν αλλάξει κι έτσι 'οι ποικίλες περιπτώσεις ατόμων με ειδικές ανάγκες και μάλιστα παιδιών *αποκαλύπτονται* και επιζητούν σωστή αντιμετώπιση και λύση ή βελτίωση του προβλήματος' (Νικόδημος, Σ., 1994, σελ. 16) Στο Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα τη λύση αυτή κρατά η Ειδική Αγωγή, που από το 1985 με το νόμο 1566 'ενσωματώθηκε' στη γενική εκπαίδευση (Ζώνιου – Σιδέρη, 1998, 2000).

Η Ειδική Αγωγή, ως δημιουργημένο σύνθετων οικονομικών, πολιτικών, πολιτισμικών, κοινωνικών και εκπαιδευτικών παραγόντων, που συνδέονται με τις απαιτήσεις της ευρύτερης κοινωνίας και του παιδευτικού συστήματος, δεν είναι δυνατόν να οριστεί επακριβώς, έχει όμως κοινό σκοπό: να αναπτύξει «ισόρροπα» την προσωπικότητα, τις σωματικές και κινητικές ικανότητες του παιδιού με Ειδικές Ανάγκες, να επιτύχει την συναισθηματική του ωρίμανση και να το βοηθήσει να διαμορφώσει υγιές αυτοσυναίσθημα, να εξασκήσει, να αναπτύξει και να αμβλύνει τις αισθητηριακές λειτουργίες που υπολείπονται, να αναπτύξει την αντιληπτική, διανοητική, γλωσσική του ικανότητα με στόχο την επικοινωνία, την ένταξη στο κανονικό σχολείο, την κοινωνικοποίηση και την επαγγελματική αποκατάσταση (Κρουσταλλάκης, 2005). Σύμφωνα με τον Κρουσταλλάκη (2005) η ειδική διδασκαλία πρέπει να είναι εξατομικευμένη με βάση τις ιδιαίτερες ανάγκες του κάθε μαθητή ακόμα και μέσα στο σχολείο.

Παρόλα αυτά, ο τελικός σκοπός και της ειδικής αγωγής, η κοινωνική ένταξη των αναπήρων, απέτυχε αφού εφαρμόστηκε σε διαχωριστικά πλαίσια (Ζώνιου – Σιδέρη, 1998). Με την Διακήρυξη της Σαλαμάνκα πολλοί παραδοσιακοί 'ειδικοί παιδαγωγοί' βρέθηκαν να δεσμεύονται για την εφαρμογή της ενταξιακής εκπαίδευσης από την μια, από την άλλη όμως δεν κατάφεραν να αφήσουν πίσω τους τη γνώση και τις πρακτικές της ειδικής παιδαγωγικής. Προέκυψε λοιπόν, η ενταξιακή εκπαίδευση να προσφέρει ένα νέο λεξιλόγιο στην ειδική αγωγή το οποίο εμφανίζεται σε τίτλους, όπως 'ένταξη και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες', που αποτελεί μια 'ενοσιολογική ειρωνεία' (Slee, R., 2010). Ο Colin Low (2007) υποστηρίζει ότι η ειδική αγωγή

¹ Σύμφωνα με τη Ζώνιου – Σιδέρη στην Ελλάδα τείνουμε να χρησιμοποιούμε το επίθετο 'κανονικός,-η,-ο' όταν αναφερόμαστε στο σχολείο, την τάξη ή το παιδί αντί του επιθέτου 'ειδικός, -η, -ο'. Η τάση αυτή οδηγεί στην ταύτιση της έννοιας του ειδικού με την έννοια του αντικανονικού που είναι αρνητικά φορτισμένη. Για αυτό προτιμάται το επίθετο 'γενικός, -η, -ο'. Βλ. Ζώνιου – Σιδέρη, Α. (1998). *Οι ανάπηροι και η ένταξή τους: Μια ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση της ένταξης*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σελ. 123, υποσημείωση 1.

‘εξόρισε’ την ριζοσπαστική ιδεολογία της απόλυτης ένταξης ‘μια για πάντα’ και την αντικατέστησε η ‘μέτρια ένταξη’ (όπως αναφέρεται στο Slee, R., 2010, σ. 104). Σε αυτό το πλαίσιο μπορούμε να μιλάμε για απλή ‘χωροταξική’ ένταξη που πλαισιώνεται από ‘ειδικούς – αυθεντίες’ της διαγνωστικής διαδικασίας, αλλά και της ‘φροντίδας’ που απαιτείται για τους ανάπηρους (McDonnell, P., 2012).

Συγκεκριμένα, στην Ελλάδα για πρώτη φορά στο νόμο 2817/2000 υιοθετείται μια ‘ενταξιακή γλώσσα’, που όμως συγκαλύπτει το ήδη υπάρχον μοντέλο διαχωρισμού που επικρατεί μέχρι τότε, μετονομάζοντας τις ειδικές τάξεις σε ‘τμήματα ένταξης’, νομιμοποιώντας την διαγνωστική διαδικασία και, όπως αναφέρεται στο άρθρο 1 παράγραφος 12, διατηρώντας τη λειτουργία των ειδικών σχολείων, κέντρων αποκατάστασης, κ.α. για παιδιά που αδυνατούν να παρακολουθήσουν τη γενική τάξη ή τα τμήματα ένταξης. (Ντεροπούλου – Ντέρου, 2012).

Όλα αυτά συνθέτουν μια ανομοιογενή εικόνα πολιτικής πρακτικής. Η πραγματικότητα αποδεικνύει ότι η ενταξιακή εκπαίδευση παραμένει στο λόγο, ενώ δημιουργείται *‘ένα κλίμα σύγχυσης ως προς τις αρχές, τους σκοπούς και τις πρακτικές της’* (Ντεροπούλου - Ντέρου, E., 2012.σ.139). Το ιατρικό – διαχωριστικό μοντέλο επικρατεί κι, όπως αναφέρει ξεκάθαρα ο Goodley (2007): *‘ελλειμματική σκέψη περιβάλλει του ανάπηρους...τα σχολεία συνεχίζουν να αποκλείουν παιδιά λόγω της δύσκολης πρόσβασής τους. Τα αναλυτικά προγράμματα προωθούν πρότυπα (standards) που κάποιοι με (ή χωρίς) αναπηρία δεν θα φτάσουν ποτέ...μαθητές συνεχίζουν να δέχονται εξατομικευμένη, εξειδικευμένη προσοχή και είναι διαχωρισμένοι από τους μη ανάπηρους συμμαθητές με την παρουσία μη ανάπηρων ενήλικων υποστηρικτών...’* (σ. 5-6). Και όλα αυτά σε ένα νομικό πλαίσιο που υποστηρίζει τη ‘διάγνωση’ και μια ορολογία που οδηγεί στην ‘ετικετοποίηση’ των μαθητών και αποκλίνει από την πραγματική ουσία της διακήρυξης για την ‘εκπαίδευση για όλους’.

Η συνύπαρξη των παιδιών με συνομηλίκους σε ένα σχολείο, που έχει τις κατάλληλες προδιαγραφές για να τα υποστηρίξει και η πλήρης ένταξή τους, εκπαιδευτικά και κοινωνικά, στην γενική τάξη του σχολείου της γειτονιάς αποτελεί ένα εγχείρημα που μπορεί να λειτουργήσει μόνο κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις τόσο σε επίπεδο ευαισθητοποίησης των παιδαγωγών όσο και της κοινής γνώμης. Θεωρητικοί της ένταξης ασκούν κριτική στην ειδική αγωγή, όχι τόσο για τις μεθόδους και τεχνικές παρέμβασης που υιοθετούν, όσο για τις πεποιθήσεις που διαμορφώνονται από την κατηγοριοποίηση των αναπηριών. (Erten, O., & Savage, R.S., 2012)

Ως γνωστόν, ‘ο αποκλεισμός είναι πανταχού παρών’ (Slee, R., 2010, σ. 99). Κατά καιρούς και ανά το πλαίσιο παίρνει διάφορες μορφές με διαφορετικούς αποδέκτες. Προσωπικοί, κοινωνικοί, πολιτικοί και οικονομικοί παράγοντες συντελούν κάθε φορά στο ποιος θα φέρει την ‘ετικέτα’ και ποιος θα αποκλείεται από ποικίλους τομείς της καθημερινής ζωής. Η εκπαίδευση δεν θα μπορούσε να αποτελεί εξαίρεση.

Την λύση για όλες τις μορφές αποκλεισμού δίνει η ενταξιακή εκπαίδευση: είναι η απάντηση στη διαφορετικότητα· αφορά το άκουσμα των άγνωστων φωνών, το να είναι ανοιχτή, ενδυναμώνοντας όλα τα μέλη και τιμώντας την ‘διαφορετικότητα’ με αξιοπρεπή τρόπο’ (Barton, L. 1997, σ. 233). Όχι μόνο η εκπαίδευση είναι θεμελιώδες δικαίωμα κάθε παιδιού, αλλά κυρίως η ενταξιακή εκπαίδευση που πραγματεύεται τις αξίες της κοινωνικής δικαιοσύνης, της ισότητας και της δημοκρατικής συμμετοχής (Barton, L. 1997). Ο Booth (1996) αναφέρει δύο διαδικασίες της ενταξιακής εκπαίδευσης: την αύξηση της συμμετοχής των μαθητών στις κουλτούρες και τα αναλυτικά προγράμματα του γενικού σχολείου και τη μείωση του αποκλεισμού. (όπως αναφέρεται στο Barton, L. 1997, σ. 232)

Η ένταξη, λοιπόν, ως μέσο² για την ‘εκπαίδευση για όλους’ στοχεύει στην αποδοχή της διαφορετικότητας κάθε μαθητή και τις ίσες ευκαιρίες για όλους εντός και εκτός της τάξης (Erten, O. & Savage, S. R, 2012; Ζώνιου –Σιδέρη Α., 1998; UNESCO, 1994; Booth, T. & Ainscow, M., 2002). Η υπό σωστές προϋποθέσεις ένταξη παιδιών με αναπηρία στη γενική τάξη συντελεί στην απόκτηση πνεύματος αλληλεγγύης και συνεργασίας γρηγορότερα απ’ ότι σε τάξεις αμιγώς «κανονικών» παιδιών.

Η ένταξη στο γενικό σχολείο βοηθά το παιδί να δικτυωθεί κοινωνικά, γεγονός που επηρεάζει την ποιότητα ζωής του και του προσφέρει αίσθηση ευημερίας. Σήμερα η ψυχική και βιολογική υγεία αποτελεί μείζον θέμα και μέλημα της Ευρωπαϊκής πολιτικής. Από την στιγμή που ο κύριος σκοπός της είναι η ένταξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, γίνεται κατανοητό ότι τα άτομα με αναπηρία κατέχουν κεντρική θέση στην κοινωνία. Η ένταξη δεν θα έπρεπε να υφίσταται μόνο για οικονομικο-πολιτικούς λόγους αλλά κυρίως για να οδηγήσει την κοινωνία στην πρόοδο. Προϋποθέτει, λοιπόν, την ύπαρξη ενεργών και ευαισθητοποιημένων πολιτών που μπορούν και θέλουν να προσφέρουν ακόμα και εθελοντικά για το γενικό καλό του τόπου τους.

Εθελοντισμός

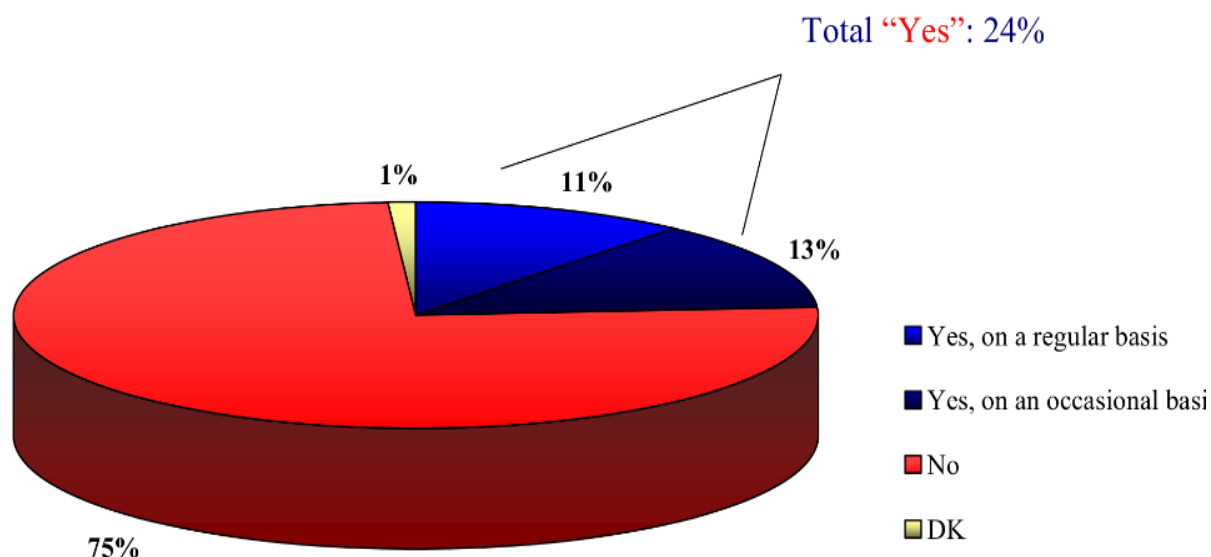
Ο εθελοντισμός, θεωρητικά, βασίζεται σε κίνητρα εσωτερικά και αλτρουιστικές αξίες που διερευνώνται από την επιστήμη της ψυχολογίας και της ψυχανάλυσης γιατί το να προσφέρεις στους άλλους με ανιδιοτέλεια επιβεβαιώνει τον ψυχισμό του ανθρώπου (Ζήσης, 2008). Για να έχουν ασχοληθεί οι κοινωνικές επιστήμες και οι ειδικοί με την αναγκαιότητα του εθελοντισμού, προφανώς, είναι θέμα που αποτελεί πεδίο αμφισβήτησης (Ζήσης, 2008). Ο Εθελοντισμός ως κορυφαία εκδήλωση της δημοκρατίας, στην Ευρώπη, δείχνει να κατέχει σημαντική θέση στο κοινωνικό

² Η ένταξη είναι το μέσο και όχι ο σκοπός για τη δημιουργία καλύτερων εκπαιδευτικών συστημάτων, την επίτευξη των δημοκρατικών εκπαιδευτικών σκοπών και ‘για μια κοινωνία inclusion’. (Ζώνιου – Σιδέρη, Α., 1998, σ. 134; Ζώνιου – Σιδέρη, Α., 2000, σ. 39, Barton, L., 2000, σ. 59; Slee, R., 2012, σ. 186)

γίνεσθαι, (Ευρωπαϊκή έρευνα , 2011) αφού ένα αξιοσημείωτο ποσοστό πολιτών της τάξεως του (24%) δραστηριοποιείται σε ποικίλους Οργανισμούς από τα μέσα της δεκαετίας του 70. Από τη στιγμή που ο κύριος σκοπός της Ε.Ε είναι η κοινωνική ένταξη των ατόμων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες με προγράμματα, όπως το «Πολιτισμός» ή το « Νεολαία εν δράσει» ή το «Ευρώπη για τους Πολίτες», καθώς επίσης και το « Δια Βίου Μάθηση» γίνεται κατανοητό ότι τα άτομα με αναπηρία κατέχουν κεντρική θέση στην κοινωνία. Πιο συγκεκριμένα με τα προγράμματα HELIOS I & HELIOS II έγινε επεξεργασία κοινών προσεγγίσεων για τη διαρκή κατάρτιση, τον επαγγελματικό προσανατολισμό και την επαγγελματική κατάρτιση και απασχόληση (Ζαχαροπούλου, Αδριανός & Γόγαλης, 2000). Παρά την ανομοιογένεια των εθελοντικών δράσεων και κατά κύριο λόγο τα περιορισμένα επιστημονικά δεδομένα, η Ευρώπη φαίνεται να είναι ευαισθητοποιημένη προς την αναζήτηση τρόπων συμμετοχής για τους ανάπηρους στην εκπαίδευση και απασχόληση. Η Ευρωπαϊκή έρευνα του 2011 αποκάλυψε ότι το 24% του πληθυσμού έχει εμπλακεί σε δράσεις εθελοντικές και πιο συγκεκριμένα ένα 11% σε τακτά διαστήματα (Εικόνα 1: European Average, Eurobarometer, 2011) με τα μεγαλύτερα ποσοστά, 37% να σχετίζονται με την αλληλεγγύη και την κοινωνική βοήθεια.

Εικόνα 1.

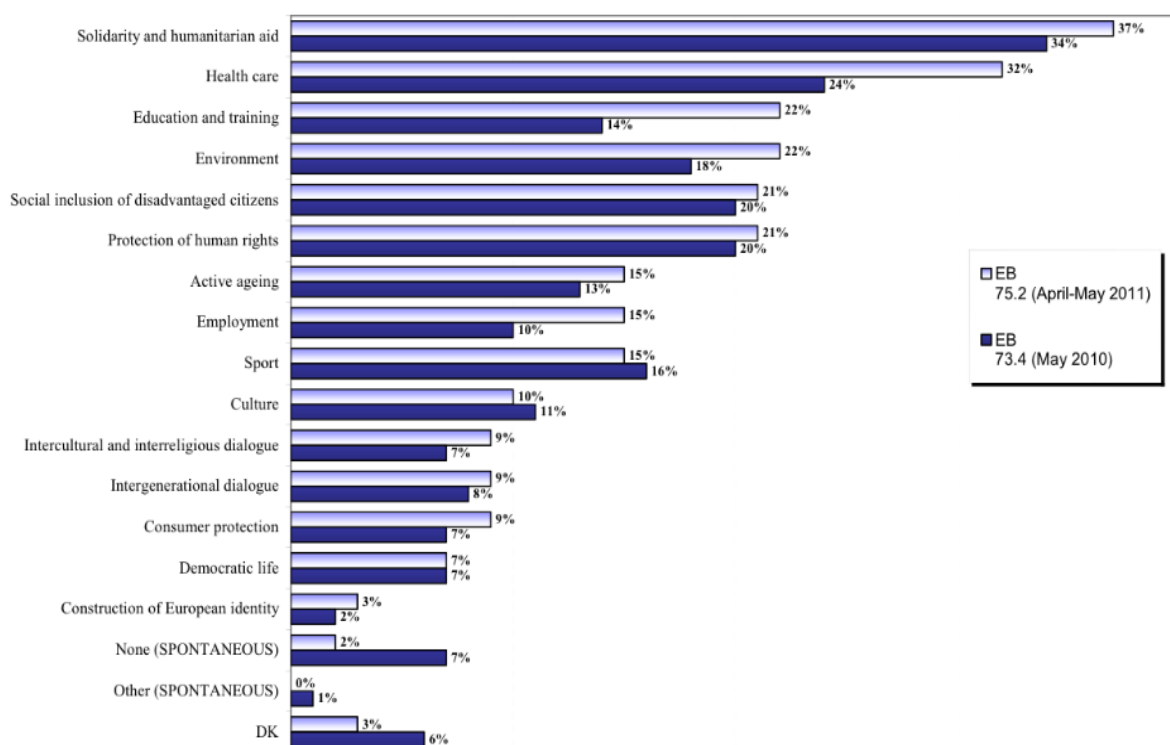
European average

πηγή: Eurobarometer/European Parliament 75.2

Ο χώρος της υγείας ακολουθεί με ποσοστό 32% , ενώ η εκπαίδευση και κατάρτιση συγκλίνουν στο 22% και η κοινωνική ένταξη αδύναμων ομάδων στο (21%), (Εικόνα 2:European Average,Eurobarometer, 2011).

Εικόνα 2.

Source: Eurobarometer/European Parliament 75.2; Eurobarometer/European Commission 73.4

Τα κίνητρα που ωθούν στον εθελοντισμό τους Ευρωπαίους είναι η ενδυνάμωση τόσο της κοινωνικής συνοχής όσο και των βασικών ανθρωπιστικών αξιών, όπως παραδέχθηκαν, αλλά και η προσωπική εξέλιξη και αίσθηση πληρότητας. Πρέπει να σημειωθεί εδώ, ότι οι νέοι 20 ετών συμμετέχουν στην Ευρώπη σε εθελοντικές κινήσεις σε ποσοστό 32%, ενώ οι σπουδαστές ακολουθούν με ποσοστό 26%. (Eurobarometer, 2011:σελ8). Η Ολλανδία, η Γαλλία και η Αγγλία πρωτοστατούν με ποσοστά πολύ κοντά στο 40% και γενικότερα η Δυτική Ευρώπη φαίνεται να κρατά τα ηνία του εθελοντισμού (Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, 2012:σελ.5). Η πλειοψηφία στην Ελλάδα είχε διαφορετική οπτική γωνία μέχρι το 2010, πριν το Πρόγραμμα Καλλικράτης, ενώ ο εθελοντικός τομέας δεν έδειχνε να κινείται βάση νομοθετικού πλαισίου καθώς ενσωματωνόταν σε γενικότερους κανονισμούς.

Στη χώρα μας δεν φαίνεται να υπάρχει μεγάλη συμμετοχή σε εθελοντικές δραστηριότητες είτε στο πλαίσιο του τυπικού είτε του άτυπου εθελοντισμού. (Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, 2012: σελ.7). Σύμφωνα με έρευνες, το 2001, το ποσοστό των νέων που συμμετείχε σε εθελοντικές δράσεις ήταν το χαμηλότερο σε ολόκληρη την Ευρώπη. Μέχρι και το 2002 το 70% των Ελλήνων δεν είχε εμπλακεί σε εθελοντική δραστηριότητα. Κατά την Παπαθάνου³ η Ελλάδα μέχρι το 2009 είχε ένα ακόμα ρεκόρ αρνητικό, αυτό του 2% εθελοντών, τη στιγμή που το αντίστοιχο στις Η.Π.Α άγγιζε το 36%, όπου οι εθελοντές έλεγαν χαρακτηριστικά ότι γι' αυτούς η δράση του εθελοντισμού αποτελούσε βασικό κομμάτι της ζωής και προσωπικότητας τους. Ακριβώς επειδή ανήκουμε στην Ε.Ε, με πολλά κράτη –μέλη να πρωτοστατούν στο θέμα του εθελοντισμού, θα έπρεπε να πρεσβεύουμε αντίστοιχες αξίες και ιδανικά όσον αφορά τη σπουδαιότητα του ανθρωπιστικού αυτού κινήματος. Οι περισσότερες έρευνες αποδεικνύουν το αντίθετο.

Κατά το ευρωπαϊκό έτος εθελοντισμού 2011, η έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τη Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, συγκλίνει στο ότι το 81% των Ελλήνων δεν έχει εκδηλώσει συμμετοχή ποτέ (Παπαματθαίου, 2012). Αντίθετα σε Ιρλανδία, Σουηδία, Δανία και Ολλανδία η εικόνα είναι τελείως διαφορετική της τάξεως του 24,5% (Κασάπας, 2011). Μόνο το 3% των Ελλήνων ανήκουν σε κάποια εθελοντική οργάνωση, ένα 7% έχει περιστασιακή δράση ενώ ένα 5% συμμετέχει σταθερά σύμφωνα με το Human Grid⁴. Όσον αφορά στις Τυπικές Εθελοντικές Οργανώσεις που διακρίνονται σε 124 Σωματεία, 13 Ιδρύματα και 39 Αστικές μη Κερδοσκοπικές Επιχειρήσεις (Μπουρίκος & Σωτηρόπουλος, 2014), υπήρχαν κάποιες δραστηριοποιημένες στην κοινωνική φροντίδα. Ο πληθυσμός των τυπικών οργανώσεων ανά θεματικό πεδίο ανέρχεται στις 71 σχετικές με αναπηρία, 22 αναλογούν στις κοινωνικές υπηρεσίες και 12 για την υγεία (Μπουρίκος & Σωτηρόπουλος, 2014). Οι Άτυπες ομάδες, από την άλλη, έχουν αυτόνομη λειτουργία και δεν δεσμεύονται από ορθολογικούς κανόνες (Φότεφ, 1996). Κύριο λόγο ύπαρξης τους φαίνεται να αποτελεί η οικονομική κρίση. Πράγματι η έλλειψη δομών οδηγεί την πλειοψηφία των φίλων, τα μέλη της οικογένειας ή τους γείτονες να συσπειρωθούν για να αναζητήσουν μόνοι τους λύσεις. Ο αριθμός των μελών είναι συνήθως πολύ μικρός ακριβώς επειδή δεν τις διακρίνουν συγκεκριμένοι στόχοι και οι εθελοντές δεν υποχρεώνονται να ασκήσουν καθορισμένα καθήκοντα. Η πλειοψηφία των τυπικών οργανώσεων (19 στις 27) είναι πιστοποιημένες στο Μητρώο ΜΚΟ Κοινωνικής Φροντίδας του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Μπουρίκος & Σωτηρόπουλος, 2014: σελ58)

Επιτακτική η ανάγκη του εθελοντισμού στη χώρα μας, περισσότερο παρά ποτέ, ιδιαίτερα στις μέρες μας. Ακριβώς λόγω των οικονομικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει στην πλειοψηφία του ο ελληνικός χώρος, η Πρόνοια κατέληξε να μην είναι ούτε καν υποτυπώδης (Κασάπας, 2011). Όμως, εντοπίστηκαν 71% δράσεις

³ Διαθέσιμο στο: <http://www.schoolofthefuture.gr/?p=625>

⁴ Λουκόπουλος, (2013). Διαθέσιμο στο: <http://blog.humangrid.gr/simantiki-auxisi-tou-ethelodismou/>

αλληλεγγύης και 83% είναι θετικά προσκείμενοι προς τον εθελοντισμό⁵ αλλά κυρίως έγινε εμφανές ότι οι δράσεις προσανατολίζονταν προς τα θετικά που θα αποκομίσει η κοινωνία. Πιθανότατα αυτό τεκμηριώνει το γεγονός ότι πρόσφατα, παρατηρήθηκαν ψήγματα κοινωνικής ευθύνης. Μετά από συστηματική καταγραφή των εθελοντικών οργανώσεων προκύπτει ότι το 44% άρχισε να ενεργοποιείται μετά το 2010⁶. Η ανοδική πορεία του εθελοντικού κινήματος άγγιξε το 20% το 2012. Πιο συγκεκριμένα είχαμε 13% αύξηση το 2010, 7% το 2011 και 20% το 2012, ενώ κύριο όφελος αποτελεί η ενίσχυση των ευπαθών ομάδων⁷.

Η Μυρτώ Παπαθάνου⁸ παραθέτει ότι το 2012, κατά τη διάρκεια του 30^{ου} Κλασικού Μαραθωνίου Αθηνών συμμετείχαν 2.000 εθελοντές από την ΠΙΝΟΗ, την ΕΛΕΠΑΠ, την MDA HELLAS και άλλων οργανώσεων με στόχο την ευαισθητοποίηση του κόσμου για τη σημαντική προσφορά τους. Σε μερικές από τις οργανώσεις δίδονται κρατικές επιχορηγήσεις και συνεισφορές μελών αλλά σημαντικό ρόλο πλέον διαδραματίζουν και τα συγχρηματοδοτούμενα ευρωπαϊκά προγράμματα. Πάντως τα στοιχεία είναι συγκεχυμένα, καθώς σε κάποιους Δήμους η εθελοντική δραστηριοποίηση είναι ιδιαίτερα έντονη, ενώ σε άλλους λείπει εντελώς. Με τις πρόσφατες τροπολογίες και τις αρμοδιότητες που παραχωρούνται στους Δήμους (2011, 2013) τα Ευρωπαϊκά κονδύλια που διατίθενται δίνουν το εφελτήριο σε ορισμένους να κινητοποιηθούν δραστηρικά καθώς το νομοθετικό πλαίσιο έχει εδραιωθεί.

Εθελοντές νοούνται τα άτομα που όταν διαπιστώνουν ότι υπάρχουν κοινωνικές ανάγκες αναλαμβάνουν δράσεις για να τις ικανοποιήσουν και ενεργούν με επίκεντρο τη συνεργασία της ομάδας. Υλοποιούν, δηλαδή, την οργάνωση των δράσεων διαμορφώνοντας τις κατάλληλες προϋποθέσεις για μια αυτοδιαχειριζόμενη κοινωνία. Ο εθελοντισμός έχει πολλές εκφάνσεις όπως άμεση συμμετοχή σε πρωτοβουλίες, άλλοτε πάλι γίνεται με έμμεσο τρόπο προσφέροντας οικονομική ενίσχυση ή έστω και με απλή παρακολούθηση εκδηλώσεων.

Αναφορικά με τις ευθύνες, είναι κατανοητό ότι ο εθελοντής οφείλει να ολοκληρώσει οποιαδήποτε δράση έχει αναλάβει γιατί από αυτό εξαρτάται η ενσωμάτωση ενός ανάπηρου στον κοινωνικό ιστό. Από την άλλη πλευρά, δεσμεύεται να λειτουργήσει κυρίως σε ομαδική βάση, αν και ενίοτε δρα ατομικά, αλλά πάντα με γνώμονα την ασφάλεια του ατόμου με ειδικές ανάγκες. Καθορίζεται ο τομέας ευθύνης του δηλαδή τα καθήκοντα που έχει κληθεί να ολοκληρώσει και στη συνέχεια αξιολογείται για τις εργασίες που έχει προσφέρει. Λογοδοτεί για τα προβλήματα που τυχόν ανακύπτουν και πρέπει να συνάψει συμφωνητικό ώστε να καθοριστούν οι υποχρεώσεις του. Τόσο ο εθελοντής όσο και ο ανάπηρος δεσμεύονται από Κώδικα Δεοντολογίας και οφείλουν να δρουν με συγκεκριμένες αρχές (Μονάδα Προσβασιμότητας, ΕΚΠΑ, 2013).

⁵ Διαθέσιμο στο: <http://www.lifo.gr/now/greece/27606>

⁶ Λουκόπουλος, (2013). Διαθέσιμο στο: <http://blog.humangrid.gr/simantiki-auxisi-tou-ethelodismou/>

⁷ Διαθέσιμο στο:

http://www.flowmagazine.gr/article/view/auksanetai_h_ethelontikh_prosfora_sthn_ellada/category/culture

⁸ Διαθέσιμο στο: <http://www.schoolofthefuture.gr/?p=625> 10/6/14

Σχετικά με το όραμα που έχει ο εθελοντής, πρωταρχική θέση κατέχει το να διευκολύνει την προσβασιμότητα των αναπήρων σε δημόσιους χώρους. Να συνδράμει στην αυτονομία τους από την οικογένεια. Να είναι αρωγός τους στις κοινωνικές δεξιότητες τους. Να αποτινάξει την ταμπέλα του ανήμπορου από τα άτομα π.χ. με κινητικά προβλήματα. Να συμβάλλει ενεργά στην ενίσχυση της αυτοεξυπηρέτησής τους. Να τους μεταχειριστεί σαν άτομα ίσα. Οι εθελοντές διακρίνονται για την αξία που αποδίδουν στην προσφορά προς το συνάνθρωπο. Βάζουν τον εαυτό τους στη θέση του άλλου, αποκτούν ενσυναίσθηση, και λαμβάνουν, προσφέροντας. ‘Διακατέχονται από ευθύνη κοινωνική’ (Μπουσιούτας, 2013). Σε μεγάλο ποσοστό έχει παρατηρηθεί να προθυμοποιούνται να παρέχουν εθελοντικές υπηρεσίες άτομα που έχουν κάποια σχέση με ανθρώπους με ειδικές ανάγκες. Η πλειοψηφία είναι πρόσωπα με ανάπηρο στο εγγύτερο οικογενειακό περιβάλλον. Είναι με άλλα λόγια εξοικειωμένοι όχι μόνο με την ιδέα αλλά και με την καθημερινότητα των ατόμων ευάλωτων ομάδων. Ο επιτυχημένος εθελοντής μεταβαίνει από το ‘εγώ’ στο ‘εμείς’ (Μπουσιούτας, 2013). Οι κοινοί στόχοι και οι κοινωνικές ανάγκες τους οδηγούν να στρατευτούν για να τις εκπληρώσουν. Δεν περιμένουν υλική ανταμοιβή για τη βοήθεια που παρέχουν (Μπουσιούτας, 2013).

Ωστόσο αυτό που αποτελεί επιστημονικό ζητούμενο από τον τομέα της κοινωνιολογίας δεν είναι άλλο από τα κίνητρα των εθελοντών τα οποία δείχνουν να ποικίλουν. Πολλοί γίνονται εθελοντές επειδή πιστεύουν ότι ο στόχος είναι ουσιώδης και επιθυμούν να συνεισφέρουν και από τη δική τους πλευρά (77,1%). Άλλοι πάλι ενδιαφέρονται για τον εθελοντισμό γενικότερα και ομολογούν ότι είναι ευκαιρία για αυτούς να αποκτήσουν εμπειρία (45,6). Άλλοι προβάλλουν λόγους επαγγελματικούς και θεωρούν την εθελοντική εργασία ως σημαντικό στοιχείο του βιογραφικού τους (28,5%) (ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (γράφημα Β5, σελ40) pelopas.uop.gr/~volunt/pdfs/volunteer_1.pdf)

Οι χαλεποί καιροί που βιώνουμε ορίζουν ότι δεν πρέπει να επαναπαυόμαστε βασιζόμενοι σε μεμονωμένες δράσεις. Καιρός να προβληματιστούμε, λοιπόν, για τη «συρρίκνωση του κράτους Πρόνοιας» και να συνδράμουμε στην «άμβλυνση των κοινωνικών αναγκών» (Γαβράς, 2008) τώρα που αναδύονται καίρια θέματα που ζητούν απαντήσεις. Οι περισσότερες δομές επισημαίνουν ότι η μη ανάληψη πρωτοβουλιών συγκαλύπτεται από την έλλειψη πόρων. Οι κρατικές επιχορηγήσεις που δίδονται στους φορείς ειδικής αγωγής δεν επαρκούν λόγω του αυξανόμενου αριθμού του πληθυσμού με αναπηρίες αλλά κυρίως εξαιτίας των μειώσεων εν καιρώ οικονομικής κρίσης. Η ισορροπία ατόμου και κοινωνίας πάντα αποτελούσε πεδίο διαμάχης. Το σίγουρο είναι ότι παρατηρούνται πολλές χρονικές καθυστερήσεις και το θεσμικό πλαίσιο είναι ελλιπές. Το ζητούμενο είναι όμως πώς η Τοπική αυτοδιοίκηση μπορεί να αξιοποιήσει μεμονωμένα την προσφορά εθελοντικών ομάδων στην Εκπαίδευση. Η καλή προσαρμογή των ανάπηρων παιδιών οδηγεί στη ψυχολογική ευεξία και την κοινωνική προσφορά (Αντωνίου, 2009: σελ274). Με αυτό τον τρόπο το έργο των εθελοντικών ομάδων θα ενισχυθεί ώστε να φθάσουμε στην Ένταξη. Ο εθελοντισμός δίνει νόημα και περιεχόμενο σε πανανθρώπινες αξίες, λιγότερο ή περισσότερο ξεχασμένες, όπως είναι η κοινωνική αλληλεγγύη, η κοινωνική προσφορά και η αγάπη προς τον συνάνθρωπο (Μπουσιούτας, 2013).

Τοπική Αυτοδιοίκηση

Οι (ΟΤΑ) Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, που αποτελούν την Πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση, παίζουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο επιλύοντας τοπικές κλίμακας θέματα. Οι Περιφέρειες από την άλλη πλευρά, αποτελώντας τη Δευτεροβάθμια Αυτοδιοίκηση, ευθύνονται για κομβικής εμβέλειας έργα σε ευρύτερες περιοχές (Ασλανίδης, Ζαφειρακίδης, Καλαϊτζίδης, 2014: σελ99). Η Ελλάδα ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 1981 ακολουθεί το χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε (Γαλλία 2000) σύμφωνα με τον οποίο προωθούνται αξίες ανθρωπιστικές ώστε οι παγκόσμιες αλλαγές να μη ζημιώσουν την ανθρωπότητα (Ασλανίδης, Ζαφειρακίδης, Καλαϊτζίδης, 2014: σελ96). Γίνεται λόγος για ίσες ευκαιρίες για όλους και διαφύλαξη αξιών όπως η κοινωνική αλληλεγγύη, τα ανθρώπινα δικαιώματα και ο σεβασμός προς τη διαφορετικότητα. Η αναγνώριση της διαφορετικότητας και η στήριξη της αποτελούν ασφαλή πυξίδα (Παντελιάδου, Αργυρόπουλος, 2011: σελ14). Η ανθρωπιστική παιδεία που θέτει τα θεμέλια για πρόληψη των κοινωνικών ανισοτήτων μπορεί να συμβάλει στην κοινωνική αλληλεγγύη. Ο διδάσκων οφείλει να καλλιεργεί το σεβασμό όλων απέναντι στη διαφορετικότητα, τη διάθεση της αλληλοβοήθειας, την ανάπτυξη της αλληλεγγύης. (Μαριδάκη – Κασσωτάκη, 2011: σελ395). Αποτελεί άλλωστε ευθύνη όχι μόνο της εκπαίδευσης αλλά κυρίως της πολιτείας, η ποιότητα ζωής.

Η συνειδητοποίηση της προώθησης του ουσιαστικού ρόλου που κατέχει ο εθελοντισμός και η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων προβάλλει ανάμεσα στους πρώτους λόγους που οδήγησαν ένα μεγάλο αριθμό σε εθελοντική δράση. Από τη μια πλευρά οι δομές οργανώνονται από το Δήμο και από την άλλη η κοινωνική συνοχή διευρύνεται χάρη στον εθελοντισμό έτσι ώστε να αξιοποιηθεί μέσω πλαισίου συγκεκριμένου το εθελοντικό κίνημα (Γαβράς, 2008). Η Τοπική Αυτοδιοίκηση δίνει κάποια ελπιδοφόρα μηνύματα για κοινωνικές υπηρεσίες σχετικές με ευπαθείς ομάδες. Αν και έχουν γίνει αρνητικές αναφορές που εστιάζουν κατά κύριο λόγο στη γραφειοκρατία και στην έλλειψη προγραμματισμού που δυσχεραίνουν το δύσκολο έργο των συλλόγων για άτομα με ειδικές ανάγκες, υπάρχουν αξιόλογα παραδείγματα που είναι ενθαρρυντικά. Λόγου χάρη το ΚΔΑΠ-ΜΕΑ, Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με αναπηρία προσφέρει υπηρεσίες για 5 έτη και βρίσκεται στο Δήμο Αχαρνών (kereda-acharnes). Υπάρχει, επίσης, το ΚΗΦΗ, όπου για 6 έτη παρέχεται φροντίδα σε ηλικιωμένους με ειδικές ανάγκες και λειτουργεί στο Δήμο Μοσχάτου- Ταύρου. Η Γέφυρα Ζωής στο Περιστερί, άλλωστε, απευθύνεται σε άτομα με νοητική υστέρηση και στο φάσμα του αυτισμού. Η ΠΕΓΚΑΠ-ΝΥ (Πανελλήνια Ένωση Γονέων και Κηδεμόνων Ατόμων Παιδιών –Νοητικά Υστερούντων) από το 1960 προσφέρει επαγγελματική κατάρτιση σε άτομα ηλικίας 18-38 στηριζόμενη σε οικονομικούς πόρους της Περιφέρειας, των Ασφαλιστικών Ταμείων και τα Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων. Οι τοπικές αρχές μπορούν να διαδραματίσουν δυναμικό ρόλο.

Είναι αλήθεια ότι η ανάπτυξη της κατανόησης, η κοινωνική επίγνωση και οι δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων είναι χώρος που έχει παραμεληθεί στην εκπαίδευση (Γαλανάκη, 2011: σελ152). Όμως, είναι καιρός να γίνει συνείδηση όλων πως η κοινωνική ευημερία έχει τον πρώτο λόγο, όπως αποδεικνύουν τα σωματεία που αναφέρθηκαν. Η ανάπτυξη της διαπροσωπικής κατανόησης είναι μια δια βίου διαδικασία που προάγει τη λειτουργία των κοινωνιών (Γαλανάκη, 2011: σελ156). Η κοινωνική υποστήριξη και οι παροχές εκ μέρους της πολιτείας ευκαιριών και δυνατοτήτων στα ανάπηρα παιδιά αποτελούν τον κυριότερο παράγοντα στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκαλεί μια τόσο σοβαρή ασθένεια (Αντωνίου, 2009: σελ275).

Πολλές περιπτώσεις κινητοποίησης των τοπικών αρχών με εθελοντικό χαρακτήρα παρατηρούνται στις μέρες μας και επιβεβαιώνουν το έμπρακτο ενδιαφέρον. Η Ειδική Εκπαίδευση δεν περιορίζεται μόνο στην παιδεία αλλά τροποποιείται σε μοντέλο κοινωνικό. Ο Δήμος Χανίων ασχολείται με την καταγραφή σωματείων και συλλόγων εθελοντικών και φορέων σχετικών με δράσεις ανάλογες. Και ο Δήμος Ρόδου προσκαλεί τους δημότες να γίνουν εθελοντές και με την Τράπεζα Χρόνου και Αγάπης προτάσσει τα ανθρωπιστικά ιδεώδη έναντι των ατομικών αναγκών με σκοπό να επενδύσουν όσο το δυνατόν περισσότεροι στο κεφάλαιο που λέγεται εθελοντισμός. Ο σεβασμός της διαφορετικότητας είναι ζήτημα ατομικό αλλά πηγάζει από τις αξίες που προβάλλει η ίδια η κοινωνία. Όπως τονίζει άλλωστε η Πολυχρονοπούλου *«πρέπει να αλλάξουν οι αρνητικές στάσεις της κοινωνίας απέναντι στην αναπηρία προκειμένου να επιτευχθεί η αλληλοαποδοχή σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο»* (Πολυχρονοπούλου Σ., 2012: σελ.26)

Εξάλλου, στο πρόγραμμα Καλλικράτης, όπου εντάσσεται η Κοινωνική Πρόνοια ενισχύοντας αρμοδιότητες τοπικές και την εφαρμογή τακτικών όμοιες με αυτές της Ε.Ε. άρθρα σχετικά με την Επιτροπή Ποιότητας Ζωής, το Συμβούλιο Δημοτικής Τοπικής Κοινότητας, την Επιτροπή Πιστοποίησης Αναπηρίας και τη Δημοτική Επιτροπή Διαβούλευσης προωθούν δράσεις που αφορούν στα άτομα με αναπηρία (Ευρυδίκη Μπέσιλα-Βήκα, 2010, άρθρα 73,84,94). Αναπόφευκτα, οι αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης επηρεάζουν τις τροπολογίες νόμων που απαιτείται να θεσπιστούν σε εθνικό πλαίσιο όσον αφορά την εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία. Με την ενταξιακή εκπαίδευση μπορούμε να ανακτήσουμε την ελπίδα για μια εκπαίδευση δημοκρατική και ισότιμη, απαλλαγμένη από διακρίσεις και διαχωρισμούς. Από την άλλη, η συνεργασία ανάμεσα στο κράτος και στις εθελοντικές οργανώσεις είναι ισχυρή. Παρά τις ατομικές φιλότιμες προσπάθειες, όμως, δεν μπορούμε να μην αναρωτηθούμε κατά πόσο αξιόλογες εθελοντικές δράσεις, σχετικές με την εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία, είναι επαρκείς και κυρίως καταρτισμένες, ώστε να περισσεύουν οι ποικίλες βελτιωτικές παρεμβάσεις για να δημιουργήσουν μια κοινωνία αξιών, ενταξιακή και προσβάσιμη.

Προτάσεις

Λαμβάνοντας υπόψη τις ελλείψεις μπορούμε να παραθέσουμε προτάσεις ερευνητών και πιο συγκεκριμένα:

Σε επίπεδο κατοίκων:

- Η Κοινωνική ψυχολογία ως προληπτική παρέμβαση προτείνει και εφαρμόζει πρόγραμμα ομαδικού προσανατολισμού.

Σε επίπεδο γονέων και κηδεμόνων:

- Συμβουλευτικοί σταθμοί για γονείς γιατί πρέπει η οικογένεια να νιώθει ότι μπορεί να συμμετέχει ενεργά στην ενδυνάμωση και εκπαίδευση του παιδιού, αλλά κυρίως να αποδεχτεί η ίδια πρώτα την διαφορετικότητα του.
- Ενεργοποίηση του γονεϊκού ρόλου.
- Ενημέρωση και απαίτηση για ένταξη.

Σε επίπεδο Ατόμων και παιδιών με Αναπηρία:

- Πρώιμη παρέμβαση.
- Επαγγελματικός προσανατολισμός.
- Διαφοροποίηση στην εκπαίδευση.

Σε επίπεδο εθελοντών:

- κατάρτιση ενιαίου Μητρώου.
- Διαφοροποιημένο πλαίσιο λειτουργίας ανάλογα με τη δομή της εκάστοτε δράσης.
- Συνεργασία με Διεπιστημονική Ομάδα που θα συντονίζει τις βασικές αρχές της εθελοντικής οργάνωσης και θα συμβάλλει στην απόκτηση της απαιτούμενης τεχνογνωσίας.

Σε επίπεδο ΟΤΑ:

- Υλικοτεχνική Υποστήριξη για οργάνωση επιμορφωτικών σεμιναρίων.
- Μετάδοση εμπειριών από Δήμους που έχουν ήδη πρωτοστατήσει στους άπειρους.
- κοινωνική δικτύωση μέσω μοντέρνας τεχνολογίας
- Δράσεις για προσέλκυση εθελοντών που θα έχουν την υποστήριξη τοπικών μέσων επικοινωνίας.
- Παραχώρηση χώρων εσωτερικών και εξωτερικών για δραστηριότητες και συναντήσεις
- δικαιοδοσία των εθελοντικών φορέων στους ΟΤΑ

Σε επίπεδο Περιφέρειας:

- καταγραφή εθελοντικών οργανώσεων ανά περιφέρεια.
- Συνδιοργάνωση δράσεων με τα σχολεία της ευρύτερης Περιφέρειας ώστε να αποκτήσουν οι νέοι και τα παιδιά ανθρωπιστική συνείδηση (Παπαματθαίου, 2012).
- Διάλογος ουσιαστικός και βελτιωτικές προτάσεις και από τις δύο πλευρές, Αυτοδιοίκηση και εθελοντικούς φορείς, με σκοπό την αμοιβαία συνεργασία.

Συμπεραίνουμε, λοιπόν, πως για να γίνουν εφικτοί οι στόχοι της ένταξης των αναπήρων, η κοινωνική αλληλεγγύη και η συμμετοχικότητα είναι απαραίτητες. Πρωταρχικός σκοπός θα πρέπει να είναι «η ισότητα των παρεχόμενων εκπαιδευτικών ευκαιριών, η ισότιμη συμμετοχή και η ανεξαρτησία στην οικονομική και κοινωνική ζωή» (Παντελιάδου, Σ., Αργυρόπουλος, 2011: σελ.15). Η αποδοχή τους αποτελεί αίτημα συνδεδεμένο άμεσα με το Κράτος Ευημερίας και την εποχή των μετα-

υλιστικών αξιών που διανύουμε. Επιβάλλεται να σκεφτούμε περισσότερο ευέλικτα και εναλλακτικά ώστε η κοινωνία να αγκαλιάσει τα άτομα αυτά σαν πολίτες χρήσιμους και ισότιμους. Η Tomasevski (όπως αναφέρεται στο Ανδρούσου, Ασκούνη 2009) το «μοντέλο 4-A: διαθεσιμότητα [availability], (οικονομική και γεωγραφική), προσβασιμότητα [accessibility], (οικονομική και γεωγραφική), δεκτικότητα [acceptability], (χαρακτήρα και αξιών) και προσαρμοστικότητα [adaptability], (για να διαφυλαχθούν τα ανθρώπινα δικαιώματα των παιδιών) (σ. 127). Ο εθελοντισμός ως μήνυμα ελπίδας για το μέλλον της Ειδικής Αγωγής αποτελεί το αντιστάθμισμα στην κωλυσιεργία των κρατικών μηχανισμών και θέτει τις βάσεις για έναν κόσμο πιο ανθρώπινο. Ο Εθελοντισμός και η εκπαίδευση πρέπει να είναι δρόμοι παράλληλοι, που οδηγούν με ταχύτερους ρυθμούς στην πρόοδο της κοινωνίας. Ο Σκεύος Παπαιωάννου (1984) αναφέρει ότι «η ευαισθητοποίηση θα πραγματοποιηθεί αν υλοποιηθούν ουσιαστικές τροποποιήσεις στην εκπαίδευση, και στόχος της θα είναι η επιδίωξη και η αλλαγή της κοινωνικής συνείδησης των ίδιων των αναπήρων, αλλά και των μελών της κοινωνίας» (όπως αναφέρεται στο Πολυχρονοπούλου, Σ., 2012: σελ 24). Μόνο με την ανθρωπιστική παιδεία είναι δυνατόν να περιφρουρήσουμε την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι πολυσύνθετα και αμφισβητούμενα κατά την Eva Gamarnikow (όπως αναφέρεται στο Ανδρούσου, Ασκούνη, 2009). Τα οικουμενικά ανθρώπινα δικαιώματα είναι απαραίτητα. Επειδή απαραίτητα δεν σημαίνει απαραίτητα.

Βιβλιογραφία

Ανδρούσου, Α. & Ασκούνη, Ν. (2009). *Πολιτισμική ετερότητα και ανθρώπινα δικαιώματα*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Αντωνίου, Α. Σ. (2009). *Ψυχολογία Ατόμων με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες Τόμος Α*. Αθήνα: Πασχαλίδης.

Ασλανίδης, Α., Ζαφειρακίδης, Γ., Καλαϊτζίδης, Δ. (2013). *Βιβλίο Γεωγραφίας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Barton, L. (1997). Inclusive education: romantic, subversive or realistic? *International Journal of Inclusive Education*. Vol. 1, No. 3, pp. 231-242. <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/1360311970010301> ανάκτηση 6/3/14

Barton, L. (2000). 'Η πολιτική της inclusion'. Στο: Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (επιμ) *Ένταξη: Πραγματικότητα ή Ουτοπία;* Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σσ. 57-70.

Booth, T. & Ainscow, M. (2002). *Index of Inclusion: Developing Learning and Participation in Schools*. Bristol Center for studies on Inclusive Education. Διαθέσιμο στο <http://www.eenet.org.uk>

- Γαλανάκη, Ε. (2011). *Θέματα Αναπτυξιακής Ψυχολογίας*. Αθήνα: Διάδραση.
- Γεωργιάδης, Θ., (2014), *Βοήθησέ με να ανέβω τα σκαλιά μαζί σου*. Θεσσαλονίκη: Σύλλογος Συνδρόμου Down Ελλάδος, Διαθέσιμο στο: <http://www.iatronet.gr/eidiseis-nea/proionta-ypiresies/news/26205/sylogos-syndromoy-down-ellados-voithise-me-na-anevw-ta-skalia-mazi-soy.html>
- ΕΚΠΑ – Μονάδα προσβασιμότητας για φοιτητές με αναπηρία. <http://access.uoa.gr/Access%20Home/brochure.pdf> Ανάκτηση 7/6/14
- Erten, O. & Savage, S. R. (2012). Moving forward in inclusive education research. *International Journal of Inclusive Education*. vol. 6, no. 2. pp. 221-233
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο - Γενική Διεύθυνση Επικοινωνίας Διεύθυνση Σχέσεων με τους Πολίτες Μονάδα παρακολούθησης της κοινής γνώμης. (2011). *Ειδικό Ευρωβαρόμετρο 75.2: Εθελοντική Εργασία*. Βρυξέλλες. http://www.europarl.europa.eu/pdf/eurobarometre/2011/juillet/04_07/eb%2075_2_%20synthese%20analytique%20benevolat_el.pdf , Ανάκτηση 4/6/2014
- Flow Magazine (2013). *Αυξάνεται η εθελοντική προσφορά στην Ελλάδα*. Διαθέσιμο στο: http://www.flowmagazine.gr/article/view/auksanetai_h_ethelontikh_prosfora_sthn_ellada/category/culture
- Goodley, D. (2007). Towards socially just pedagogies: Deleuzoguattarian critical disability studies. *International Journal of Inclusive Education*, Vol. 11, No. 3, pp. 317–334. Διαθέσιμο στο: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13603110701238769>
- Ζαχαροπούλου, Αδριανός & Γόγαλης (2000). *Επαγγελματική προετοιμασία και ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες*. Κέντρο έρευνας και επιμόρφωσης. ΕΠΕΑΕΚ-2 ΚΠΣ. <http://1kesyp-v.thess.sch.gr/neaamea/ameaa/ergasia/EPAGGELMATIKHPROETOIMASIAKAIENTAJHAMEA.doc> Ανάκτηση 2/6/14.
- Ζήσης, Γ. (2008). *Διεπιστημονική θεώρηση του εθελοντισμού και της προσφοράς-σειρά εθελοντισμός*. Διαθέσιμο στο: <http://www.solon.org.gr/index.php/2008-07-15-20-06-02/90-2008-07-15-14-59-11/212-2008-07-21-11-18-58.html>
- Ζώνιου - Σιδέρη, Α. (1998). *Οι ανάπηροι και η εκπαίδευσή τους: Μια ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση της ένταξης*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ζώνιου – Σιδέρη, Α. (2000) ‘Η αναγκαιότητα της ένταξης: προβληματισμοί και προοπτικές’. Στο: Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (επιμ) *Ένταξη: Πραγματικότητα ή Ουτοπία*; Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σσ. 31-56.

Human Grid. (2013) *Άγνωστη λέξη για τον Έλληνα ο εθελοντισμός*. Διαθέσιμο στο: <http://blog.humangrid.gr/agnosth-lexh-gia-ton-ellhna-o-ethelontismos/>

Κασάπα, Γ. (2011). *Η σημασία και ο ρόλος του εθελοντισμού*. Διαθέσιμο στο: <http://www.vimaonline.gr/20/article/4193/h-shmasia-kai-o-rol-os-toy-ethelontismoy>

Κρουσταλλάκης, Γ. (2005). Παιδιά με Ιδιαίτερες ανάγκες στην οικογένεια και στο σχολείο: Ψυχοπαιδαγωγική παρέμβαση για μια συμβουλευτική γονέων και εκπαιδευτικών. Αθήνα: Δανιάς. ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΜΙΑ ΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Λουκόπουλος, Κ. (2013). *Σημαντική αύξηση του εθελοντισμού*. Διαθέσιμο στο: <http://blog.humangrid.gr/simantiki-auxisi-tou-ethelodismou/>

Μαριδάκη-Κασσωτάκη, Α. (2011). *Παιδαγωγική Ψυχολογία*. Αθήνα: Διάδραση.

McDonnell, P., (2012). ‘«Βαθιές δομές» στην ειδική αγωγή’. Στο: Ζώνιου-Σιδέρη, Α., Ντεροπούλου-Ντέρου, Ε., Βλάχου-Μπαλαφούτη, Α. (επιμ) *Αναπηρία και εκπαιδευτική πολιτική: Κριτική προσέγγιση της ειδικής και ενταξιακής εκπαίδευσης*. Αθήνα: Πεδίο. σσ. 93-121.

Μπέσιλα –Βήκα, Ε. (2011). *Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας: Πρόγραμμα Καλλικράτη*. Αθήνα: Σακκούλα.

Μπέσιλα –Βήκα, Ε. (2010). *Τοπική Αυτοδιοίκηση*. Αθήνα: Σακκούλα.

Μπουρίκος, Δ., Σωτηρόπουλος, Δ. (2014). *Οικονομική κρίση, κοινωνική πρόνοια και κοινωνία των πολιτών*. ΕΛΙΑΜΕΠ: Ίδρυμα Σ Νιάρχου SNF. <http://crisisobs.gr/wp-content/uploads/2014/03/Final-Report.pdf>. Ανάκτηση: 7/6/2014

Μπουσιούτας, Χ. (2013). *Η αξία του εθελοντισμού και η Ελληνική κρίση*. Διαθέσιμο στο: <http://apopthegmata.blogspot.gr/2013/02/rss-feed-2072013-020000-posted-by-share.html>

Νικόδημος, Σ. στο: ΥΠΕΠΘ Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής, (1994) *Δελτίο πληροφοριών ειδικής αγωγής: σχολική και κοινωνική ενσωμάτωση*. Αθήνα : ΟΕΔΒ.

Ντεροπούλου – Ντέρου, Ε. (2012). ‘Αποτίμηση της πορείας των νομοθετικών αλλαγών τριάντα χρόνια μετά την ψήφιση του πρώτου νόμου για την ειδική αγωγή στην Ελλάδα’. Στο: Ζώνιου-Σιδέρη, Α., Ντεροπούλου-Ντέρου, Ε., Βλάχου-Μπαλαφούτη, Α. (επιμ) *Αναπηρία και εκπαιδευτική πολιτική: Κριτική προσέγγιση της ειδικής και ενταξιακής εκπαίδευσης*. Αθήνα: Πεδίο, σσ. 123-151.

Ουσουλτζόγλου, Χ. (2013). *Η Τοπική Αυτοδιοίκηση ως ομπρέλα Κοινωνικής Προστασίας. Εθελοντισμός η απάντηση στην οικονομική κρίση*. Βέροια: Δημαρχείο Βέροιας. www.localit.gr/.../Ousoutzoglou-Parousiasi-KEDE-POLIS-21-11-131.ppt Ανάκτηση 4/6/2014

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου., Μελέτη Εθελοντισμού στην Ελλάδα. Π. Φάληρο: Mindwell ΑΕ. http://pelopas.uop.gr/~volunt/pdfs/volunteer_1.pdf Ανάκτηση 4/6/14.

Παντελιάδου Σ. & Αργυρόπουλος Β. (2011). *Ειδική Αγωγή Από την έρευνα στη διδακτική πράξη*. Αθήνα: Πεδίο.

Παπαθάνου, Μ. *Εθελοντισμός στην πράξη*. Διαθέσιμο στο: <http://www.schoolofthefuture.gr/?p=625>

Παπαματθαίου, Μ. (2012). *Οι Έλληνες δεν έχουν στο DNA τους τον εθελοντισμό...* Διαθέσιμο στο: <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=462361>

Πολυχρονοπούλου Σ. (2012). *Παιδιά και έφηβοι με ειδικές ανάγκες και δυνατότητες*. Αθήνα: Ιδιωτική

Slee, R., (2010) 'A Cheese-slicer by any Other Name? Shredding the Sociology of Inclusion' Στο: Apple, W. M., Ball, J, S. & Gandin, L.A. (eds) *The Routledge international handbook of the sociology of education*. UK: Routledge, pp 99-108.

Slee, R. (2012). 'Επανεξετάζοντας την ένταξη και τον αποκλεισμό'. Στο: Ζώνιου-Σιδέρη, Α., Ντεροπούλου-Ντέρου, Ε., Βλάχου-Μπαλαφούτη, Α. (επιμ) *Αναπηρία και εκπαιδευτική πολιτική: Κριτική προσέγγιση της ειδικής και ενταξιακής εκπαίδευσης*. Αθήνα: Πεδίο. σσ. 179-188.

Τζουριάδου Μ. στο: *Μαθησιακές δυσκολίες. Σύγχρονες απόψεις και τάσεις*. Σεμινάριο (1990) Ελληνική Εταιρεία Ψυχικής Υγιεινής και Νευροψυχιατρικής του Παιδιού.

Φότεφ, Γκιόργκι. (1996). *Κοινωνία Πολιτών*. Αθήνα: Φιλίστωρ.

UNESCO. (1994). *The Salamanca Statement and Framework for action*. Salamanca: UNESCO. http://www.unesco.org/education/pdf/SALAMA_E.PDF ανάκτηση 28/03/14

Ιστοσελίδες

Κέντρο Ημέρας Παιδιών και Εφήβων με Αυτισμό , Ν. Μεσσηνίας, Σύλλογος Γονέων Κηδεμόνων και Φίλων Ατόμων με Αυτισμό Νομού Μεσσηνίας, Διαθέσιμο στο: http://www.autismmessinias.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=65&Itemid=38&lang=el%20international

Έδρα ,Ομοσπονδία Εθελοντικών μη Κυβερνητικών Οργανώσεων Ελλάδος, του Πανελλαδικού Δικτύου "ΠΡΑΞΙΣ". Διαθέσιμο URL: <http://www.pegkap.gr/>

Ένωση γονέων, κηδεμόνων και φίλων 'Ζωοδόχος Πηγή' Ηράκλειο Κρήτης.
Διαθέσιμο στο: <http://zoodohos.com/ethelontes>

Κοινωνικές Συνεταιριστικές Δραστηριότητες Ευπαθών Ομάδων (Κ.Σ.Δ.Ε.Ο.)
Διαθέσιμο URL <http://www.edra-coop.gr/el/who-we-are/taytotita.html>

Πρόγραμμα Εθελοντισμού Δράση ως Φίλος, Καστοριά, Εταιρεία Προστασίας Ατόμων με Αυτισμό
Δ.Α.Δ Νομού Καστοριάς, Διαθέσιμο στο: http://autism-kastoria.blogspot.gr/p/blog-page_30.html

Χαμομηλάκι. Διαθέσιμο στο: <http://hamomilaki.blogspot.gr/2007/11/down.html>

Key principles for promoting quality in inclusive education recommendation for practice, Διαθέσιμο στο: <http://european-agency.org>,

Κουτσούκη Δ., Προώθηση Προγραμμάτων Φυσικής Δραστηριότητας σε Ειδικά Σχολεία με στόχο την κοινωνική Ένταξη παιδιών με κινητικές αναπηρίες ,ΕΠΕΑΕΚ, ΕΚΠΑ Διαθέσιμο URL <http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/2646/796.pdf>, Ανεκτιμημένο 4/6/2014

Παταρίδου Λ. (2008). *Ειδική Φυσική Αγωγή σε παιδιά με ειδικές ανάγκες στο σχολείο*.
Θεσσαλονίκη: ΤΕΙ Θεσσαλονίκης.
<http://blogs.sch.gr/xkonstant/files/2012/07/Άσκηση-Υγεία-στη-ΦΑ.pdf> Ανάκτηση
4/6/2014